

บทที่ ๔

คุณค่าของบุญบั้งไฟที่มีต่อวิถีชีวิตชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

บุญบั้งไฟถือเป็นสาระของความสนุกสนานที่แฝงไว้ด้วยความเชื่อความศรัทธาที่มีมาอย่างยาวนาน กิจกรรมทั้งหมดของประเพณีได้ถ่ายทอดถึงความรู้สึก และภูมิปัญญาของชุมชนในเรื่องเทคโนโลยีพื้นบ้าน การเลือกไม้ไผ่มาทำบั้งไฟ การตัดไม้ไผ่โดยไม่เป็นอันตราย การบรรจุดินปืนลงกระบอกไม้ไผ่ ล้วนเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน การตกแต่งบั้งไฟเป็นงานศิลปะ การแข่ง การรับล่ำ และความเชื่อในผีแถน

ประเพณีบุญบั้งไฟมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านหนองเขื่อนช้างเป็นอย่างมาก ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ ด้านจิตใจ

คุณค่าทางด้านจิตใจเป็นคุณค่าที่ส่งผลต่อตนเองเป็นสำคัญ ในงานประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นการสร้างความสุขด้านจิตใจ ทั้งในด้านของบุคคลครอบครัว ไปจนถึงสังคม

มีศรัทธาความเชื่อเกี่ยวกับพญาแถนที่ให้คำมั่นสัญญาว่าหากมนุษย์ยังบั้งไฟขึ้นไปเดือนเมื่อไรจะรีบบันดาลให้ฝนตกลงมาให้ทันที จึงมีการจัดเป็นบุญประจำปีทุกปีในช่วงเดือนพฤษภาคมซึ่งเป็นช่วงก่อนที่จะลงมือทำนา และถือว่าบุญบั้งไฟเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญมาก เพราะเชื่อว่าหากหมู่บ้านใดไม่จัดบุญบั้งไฟก็อาจก่อให้เกิดภัยพิบัติ เช่น โรคภัยไข้เจ็บแก่ชุมชนได้^๒

ชาวบ้านหนองเขื่อนช้างทุกคนมีความสุขใจ เมื่อได้ทำบุญบั้งไฟ เพราะได้ทำบุญทำทานได้ความสนุกสนานรื่นเริง

^๑ สัมภาษณ์ นายคม ขานหมัก, ถิ่นตำบลท่าสองคอน, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^๒ สัมภาษณ์ นายสังคม อักแสง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสอง, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

ชาวบ้านทุกคนย่อมมีความสุขกับการทำบุญอยู่แล้ว เพราะทุกคนมีความยินดีในการที่ได้ให้ทาน ได้ให้การสงเคราะห์แก่แก่ผู้มาเยี่ยมเยือนในงานบุญบั้งไฟ^๓

สำหรับการจัดงานและการละเล่นในประเพณีบุญบั้งไฟนั้น ในวันสุกดิบ ซึ่งหมายถึงวันที่ชาวบ้านจะจัดขบวนแห่บั้งไฟไปยังศาลปู่ตาของหมู่บ้านเพื่อทำพิธีเช่นสรวง จะมีการจุดบั้งไฟที่ใช้ในการเสี่ยงทาย เพื่อเสี่ยงทายดูความอุดมสมบูรณ์และความสำเร็จในการทำนาของปีนั้น ซึ่งเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับเกษตรกรกรในหมู่บ้าน เพื่อจะได้มีความมั่นใจว่าพืชพรรณธัญญาหารในหมู่บ้านจะอุดมสมบูรณ์นั่นเอง^๔

เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับเกษตรกรในหมู่บ้านเพราะเชื่อว่าจะมีน้ำทำการเกษตร บุญบั้งไฟ เป็นบุญประเพณีเดือนหกที่มีความสำคัญต่อชาวหนองเขื่อนช้างมาก เพราะชาวมีความเชื่อเรื่อง “พญาแถน” (พระอินทร์) พึงพอใจก็จะประทานฝนมาเพื่อความชุ่มชื้นและความอุดมสมบูรณ์แก่พืชและสัตว์^๕

บุญบั้งไฟเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนเกษตรกรรมขนาดเล็กในหมู่บ้านหนองเขื่อนช้างโดยตรง ซึ่งส่วนใหญ่การทำนาต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ความไม่แน่นอนของฝนฟ้าเป็นการบั่นทอนกำลังใจเกษตรกรพอสมควร^๖ ชาวบ้านจึงร่วมกันจัดงานบุญบั้งไฟขึ้น เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจว่าได้ประกอบพิธีกรรมบุญบั้งไฟเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่ไร่นาในปีนั้นๆ^๗

จะเห็นได้ว่าชาวบ้านหนองเขื่อนช้างได้ให้ความสำคัญกับประเพณีบุญบั้งไฟถือเป็นประเพณีสำคัญที่จะขาดไม่ได้ เพราะตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ชาวหนองเขื่อนช้างมีความเชื่อว่า ถ้าปีใดไม่จัดงานบุญบั้งไฟ ฟ้าฝนก็จะไม่ตกต้องตามฤดูกาล เกิดความแห้งแล้ง

^๓ สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโสภิต, เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^๔ สัมภาษณ์ นายหนู ขาลเกตุ, มรรคนายกวัดบ้านหินลาด, ๒๒ ตุลาคม, ๒๕๕๕.

^๕ สัมภาษณ์ นายถม ขานหมัก, กำนันตำบลท่าสองคอน, นายหนู ขาลเกตุ, มรรคนายกวัดบ้านหินลาด, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕, และ นายสังคม อักแสง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสอง, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^๖ สัมภาษณ์ นายอริย์ จำปาปี, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๑ ตำบลท่าสองคอน, และนายกิจ วงศ์ริละคร, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๗ ตำบลท่าสองคอน, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^๗ สัมภาษณ์ นายศิริ คำมูล, มรรคนายกวัดกุญชรวนาราม, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

ไม่มีน้ำทำนา แต่ถ้าปีใดจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ ฟ้าฝนก็จะตกต้องตามฤดูกาล เกิดความอุดมสมบูรณ์ปราศจากโรคภัย

๔.๒ ด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ประเพณีบุญบั้งไฟนับว่าเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านานตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ และชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง ตำบลท่าสองคอนก็ปฏิบัติสืบทอดกันมามิได้ขาด และยังคงพยายามที่จะอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ให้ได้มากที่สุด และประเพณีบุญบั้งไฟก็ได้ก่อให้เกิดคุณค่าด้านเศรษฐกิจและสังคมกับชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง ดังนี้

๔.๒.๑ ด้านเศรษฐกิจ

งานบุญบั้งไฟในปัจจุบันได้กลายเป็นเทศกาลประจำปีที่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากทางราชการ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากที่ต่างๆ ให้มาเที่ยวชมงานขบวนแห่บั้งไฟ จึงมีการตระเตรียมงานกันอย่างยิ่งใหญ่ตระการตา ขบวนแข่งที่เคยเป็นการเล่นสนุกสนานของชายหนุ่มก็ได้มีการพัฒนารูปแบบให้เป็นการแสดงเชิงของสาว ๆ ที่ได้รับการฝึกซ้อมจนพร้อมเพรียงสวยงาม บั้งไฟในขบวนแห่ก็ได้รับการประดับตกแต่งอย่างวิจิตรพิสดาร ดังนั้นงานบุญบั้งไฟ ไม่เพียงแต่เป็นงานตามประเพณีเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี^๔

ก่อให้เกิดรายได้ในชุมชนเพราะมีการซื้อหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อมาจัดงานบุญบั้งไฟ และในวันจัดงานก็จะมีพ่อค้าแม่ค้าภายในหมู่บ้านได้ขายของดีเป็นพิเศษเพราะมีแขกจากต่างหมู่บ้านมาเยือนและซื้อข้าวของและบริเวณที่จุดบั้งไฟก็มีร้านค้าเล็กๆ ชั่วคราว เช่น รถขายน้ำ ขายลูกชิ้น และอื่นๆ ซึ่งก็ทำให้เงินสะพัดในชุมชนเช่นกัน^๕

^๔ สัมภาษณ์ นายสังคม อักแสง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^๕ สัมภาษณ์ นายกิจ วงศรีละคร, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๗ ตำบลท่าสองคอน, และนายอริย์ จำปาปี, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๓ ตำบลท่าสองคอน ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

เมื่อถึงงานบุญบั้งไฟของชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง จะทำให้มีเงินหมุนเวียนในชุมชนค่อนข้างดี เพราะมีการจับจ่ายใช้สอยตั้งแต่การซื้อหาวัสดุอุปกรณ์ ทำบั้งไฟ ตกแต่งบั้งไฟ และซื้อหาอาหารไว้เพื่อต้อนรับแขก^{๑๐}

พระภิกษุทั้ง ๔ รูปไม่ได้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องของเศรษฐกิจเพราะไม่ทราบข้อมูลที่แน่ชัด^{๑๑}

๔.๒.๒ ด้านสังคม

ประเพณีบุญบั้งไฟได้เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านหนองเขื่อนช้างเป็นอย่างมาก จึงทำให้มีบทบาทต่อสังคมชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง ตำบลท่าสองคอนเป็นอย่างมาก ทำให้ชุมชนได้รับคุณค่าจากประเพณีอันดีงามต่างๆ ได้แก่

ชาวชุมชนเชื่อว่าการทำบุญบั้งไฟจะทำให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล และทำให้ความคุ้มครองจากเทพดาพญาแถน ในการทำกิจกรรมต่าง และถ้าหากหมู่บ้านใด หรือประชาชนคนใดไม่ปฏิบัติตามกรอบประเพณี จะไม่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน^{๑๒}

ถ้ามีบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่สามารถมาร่วมงานบุญบั้งไฟได้ แต่ไม่มาร่วมงาน บุคคลนั้นก็จะถูกมองในแง่ที่ไม่ค่อยมีเท่าที่ควรอาจจะกลายเป็นคนที่ถูกมองว่าเป็นคนที่ผิดทำนองคลองธรรมก็เป็นได้^{๑๓}

ก่อนจะทำการใดๆ ในประเพณีบุญบั้งไฟนี้ ชาวบ้านหนองเขื่อนช้างจะมีการแห่บั้งไฟเพื่อไปจุดเทียนท่ายที่ศาลปู่ตา เพื่อเสี่ยงทาย ฟ้าฝน และขอให้ประสบความสำเร็จด้วยทรัพย์สินเงินทอง และปกป้องคุ้มครองจากภัยอันตรายต่างๆ ทั้งทางธรรมชาติและสิ่งเลวร้ายทั้งปวง ที่เกิดจากอมนุษย์ ภูต ผี ปีศาจ และทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ทางพืชพันธุ์ธัญญาหาร

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายคำมูล คตอินทร์, พราหมณ์พิธีกรรม บ้านหนองเขื่อนช้าง, นายศิริ คำมูล, มรรคนายกวัดบุญขวนาราม, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕, และสัมภาษณ์ นายหนู ขาลเกตุ, มรรคนายกวัดบ้านหินลาด, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโสภิต, เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, พระครูสารกิจประยุต (กาบ ฐานทตโต), เจ้าคณะตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕, พระครูผาสุทธารธรรม (ที), เจ้าอาวาสวัดใหญ่โพธิ์ไชยาราม, และพระครูรัตนศีลวิสุทธิ, เจ้าอาวาสวัดบ้านหินลาด, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายคำมูล คตอินทร์, พราหมณ์พิธีกรรม บ้านหนองเขื่อนช้าง, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕, และสัมภาษณ์ นายกิจ วงศ์ระละคร, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๗ ตำบลท่าสองคอน, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูผาสุทธารธรรม (ที), เจ้าอาวาสวัดใหญ่โพธิ์ไชยาราม, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

ผู้คน สัตว์ อยู่เย็นเป็นสุข ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ตลอดถึงการค้าขาย การงานเจริญก้าวหน้า ก่อนถึงฤดูกาลทำไร่นาชาวบ้านหนองเขื่อนช้างก็จะจัดประเพณีบุญบั้งไฟเป็นประจำทุกปีจึงเป็นการสร้างชุมชนให้เกิดความสามัคคีอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปึกแผ่น^{๑๔}

ส่วนมากแล้วชาวบ้านหนองเขื่อนช้างมีความเชื่อและความศรัทธาเดียวกัน จึงทำให้เกิดเป็นสังคมของการจัดงานบุญบั้งไฟของทุกปี^{๑๕}

สังคมความเชื่อของชาวบ้านหนองเขื่อนช้างยังมีความเชื่อในเรื่องของปู่ตา และประเพณีทั้ง ๑๒ เดือน และก่อนที่จะทำสิ่งใดก็ตามจะต้องบอกกล่าวกับปู่ตาเสียก่อน ไม่เว้นแม้กระทั่งบุญบั้งไฟ ก่อนจะนำไปจุดจริงจะต้องจุดบอกกล่าว และเสียทายกับปู่ตา ๓ ครั้งเสียก่อน^{๑๖}

สังคมของชาวบ้านหนองเขื่อนช้างมีความเชื่อเรื่องประเพณีบุญบั้งไฟมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ จึงได้จัดงานมิได้ขาดแม้แต่ปีเดียว^{๑๗}

จะเห็นได้ว่าสังคมของชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง เป็นสังคมที่มีความความเชื่อเรื่องของการทำบุญบั้งไฟมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ มีการจัดงานมาโดยต่อเนื่องมิได้ขาด นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องของพญาแถนผู้ประทานฝนมาให้ชาวนาทำนาอีกด้วย

๔.๓ ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น

ประเพณีบุญบั้งไฟของชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง ดำบลท่าสองคอน ถือว่าเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวบ้านที่มีความเชื่อว่าเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการขอฝน ในช่วงฤดูฝนที่กำลังใกล้จะมาถึง ชาวบ้านจะพากันแต่งตัวให้มีสีสันสดใส มีการร้องเพลง เต้นแอ่และแบกบั้งไฟ และประเพณีบุญบั้งไฟนี้ยังเป็นการส่งเสริมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายถม ขานหมัก, กำนันตำบลท่าสองคอน, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕, นายศิริ คำมูล, มรรคนายกวัดกุญชรวนาราม, และคุณชายดี ทิหม่วย, ผู้เฒ่าประจำหมู่บ้าน, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโสภิต, เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕. และสัมภาษณ์ พระครูรัตนศีลวิสุทธิ, เจ้าอาวาสวัดบ้านหินลาด, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายคำมูล คตอินทร์, พราหมณ์พิธีกรรม บ้านหนองเขื่อนช้าง, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕, และสัมภาษณ์ นายหนู ขาลเกตุ, มรรคนายกวัดบ้านหินลาด, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายอุทิศ สืบกงแสง, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒๐ ตำบลท่าสองคอน, และสัมภาษณ์ นายสังคม อักแสง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสอง, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

และยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีคนเข้ามาเที่ยวชมเพิ่มมากขึ้นทุกปี

เมื่อจะมีการจัดประเพณีบุญบั้งไฟ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะให้ใช้สถานที่ในการประชุมร่วมกัน และทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็สนับสนุนงบประมาณให้กับหมู่บ้านต่างๆ หมู่บ้านละ ๕,๐๐๐ บาท ซึ่งก็นับได้ว่าทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับประเพณีบุญบั้งไฟเป็นอย่างดี^{๔๘}

นอกจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะสนับสนุนด้านงบประมาณแล้วยังให้การสนับสนุนด้านการรักษาความปลอดภัย คือสนับสนุนด้านอัตรากำลัง อปพร.รักษาความสงบเรียบร้อยภายในงาน^{๔๙}

เจ้าหน้าที่และพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกคนได้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือชาวบ้านในการจัดงานทุกประการ^{๕๐},

ดังนั้นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจึงมีการให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านเริ่มตั้งแต่การจัดประชุมเพื่อเตรียมรูปแบบของการจัดงาน การสนับสนุนงบประมาณในการจัดงาน การสนับสนุนด้านการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น และนอกจากนี้ยังได้มีการจัดทำเป็นนโยบายในการอนุรักษ์ประเพณีบุญบั้งไฟ และประเพณีอื่นๆ ว่าถ้าผู้ใดก็ตามถ้าได้มาดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอนแล้ว จะต้องมีการจัดประเพณีบุญบั้งไฟ และประเพณีอื่นๆ ในตำบลมิให้ขาด จึงนับได้ว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญในประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี^{๕๑}

๔.๔ ด้านความสามัคคีของชุมชน

ประเพณีบุญบั้งไฟ ถือเป็นประเพณีรวมญาติของชาวชุมชนชาวตำบลท่าสองคอนแห่งนี้ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ลูกหลานหรือญาติพี่น้องที่เดินทางไปทำงานอยู่

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายถม ขานหมัก, กำนันตำบลท่าสองคอน, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕, และ คุณยายดี ทิหม่วย, ผู้เฒ่าประจำหมู่บ้าน, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นายอุทิศ สืบกงแสง, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒๐ ตำบลท่าสองคอน, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายอารีย์ จำปาศิ, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๓ ตำบลท่าสองคอน, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายสังคม อักแสง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน, และนายศิริ คำมูล, มรรคนายกวัดกุญชรวนาราม, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

ต่างจังหวัด จะพร้อมใจกันเดินทางกลับบ้านเพื่อพบปะครอบครัว เพื่อนสนิทและญาติมิตร
ของตนเอง พร้อมทั้งร่วมเฉลิมฉลองในงานประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีอย่างสนุกสนาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟด้านความสำคัญของ
ชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง พบว่า

ประเพณีบุญบั้งไฟประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติและความดีงามเหมาะ
กับสังคมชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง เป็นเครื่องกล่อมเกล่าให้คนในชุมชนมีพฤติกรรม หรือ
บุคลิกภาพที่ดีงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น กิริยามารยาทที่สุภาพอ่อนโยน ความอ่อน
น้อมถ่อมตน ความใจดีมีเมตตา และสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน เป็นต้น^{๒๒}

หลังจากได้ข้อสรุปจากเวทีแกนนำชุมชนแล้ว คณะทำงานต่างก็แยกย้ายไปทำ
หน้าที่ของตน จัดให้มีเวทีประชุมย่อย แต่ละหมู่บ้านเชิงปฏิบัติการสำหรับกลุ่มผู้นำและกลุ่ม
คนที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน ทั้งที่เป็นผู้นำทางการ และผู้นำโดยธรรมชาติ รวมทั้งแกนนำ
จากคุ้มต่างๆ โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอความคิดเห็นรูปแบบของขบวนแห่ ที่จะนำไป
ร่วมงานประเพณีบุญบั้งไฟที่บ้านหนองเขื่อนช้าง จากนั้นร่วมกันงานตามหน้าที่ที่ได้รับ
มอบหมายพร้อมแบ่งบทบาทหน้าที่ให้ทุกกลุ่มได้มีส่วนร่วม^{๒๓} โดยการทำให้ทุกคนมีส่วน
ร่วมในการทำงานนี้เอง เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของตัวแทนจาก
กลุ่มต่างๆ ในชุมชน และหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในประเพณีบุญบั้งไฟครั้งนี้ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

๑) จัดตั้งกรรมการ ดูแลประชาสัมพันธ์ในคุ้ม

๒) รูปแบบของการจัดบุญบั้งไฟ

๒.๑ ผลิตบั้งไฟของชุมชนเองโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้เด็กและ
เยาวชนมีส่วนร่วม

๒.๒ มีขบวนแห่บั้งไฟของชุมชนโดยเป็นขบวนที่มีส่วนร่วมของทุกกลุ่มอายุ
ของชุมชน

๒.๓ มีผู้นำในการร้องเซิ้งบั้งไฟอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์

๒.๔ จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์โครงการฯ ในถนนทุกสายของหมู่บ้าน

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายคำมูล คตอินทร์, พรหมณ์พิสิกรรม บ้านหนองเขื่อนช้าง, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูสารกิจประยุต (กาบ ฐานทศโต), เจ้าคณะตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

๓) ประกาศนโยบายสาธารณะในการลดเหล้าในบุญบั้งไฟ

๓.๑) ห้ามร้านค้าขายเหล้าให้เด็กอายุ ต่ำกว่า ๑๘ ปี ฝ่าฝืนปรับ ๑๐๐๐ บาท

๓.๒) ผู้นำชุมชน คณะกรรมการทุกคนงดการดื่มเหล้าในบุญบั้งไฟ

๓.๓) ห้ามรถเร่จำหน่ายเหล้าในงานบุญบั้งไฟ^{๒๔}

เพราะจากปัญหาที่พบในการจัดงานที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการทะเลาะวิวาท มีเรื่องชกต่อยกัน และอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนมีสาเหตุมาจากการดื่มสุรา ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอนจึงมีมาตรการขั้นสูงสุดในการงดเหล้าในงานบุญบั้งไฟนี้ และมีการขอความร่วมมือกับกลุ่มคนที่ไม่สามารถห้ามได้ คือไม่ให้มารบกวนในบริเวณการจัดการ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งการปฏิบัติตนของคนในหมู่บ้านที่มาร่วมงานและคนจากภายนอกที่เข้ามาเที่ยวชมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ยังคงความสนุกและความเป็นมิตรไมตรี ความห่วงใย การทะเลาะวิวาท หรืออุบัติเหตุในการจัดงานก็ลดลงทุกคนที่มาร่วมงานจึงมีความมั่นใจในความปลอดภัยและเก็บเกี่ยวความสนุกและความประทับใจจากการเที่ยวงานบุญบั้งไฟได้อย่างเต็มที่^{๒๕}

นอกจากนี้แล้วชาวบ้านยังให้ความร่วมมือกับทางราชการคือจะไม่เล่นการพนันในประเพณีบุญบั้งไฟ และถ้าหากพบว่าใครเล่นการพนันในบุญบั้งไฟก็จะมีการแจ้งกับทางราชการให้มาดำเนินการ เพราะชาวบ้านต้องการอนุรักษ์ประเพณีบุญบั้งไฟให้เป็นประเพณีแบบดั้งเดิมให้มากที่สุด^{๒๖}

และในส่วนของการดื่มสุรานั้น ก็อาจจะมีบ้างแต่ก็จะมีการขอร้องไม่ให้มาก่อวุ่นหรือดื่มในพิธีการจัดงานเพื่อป้องกันการทะเลาะวิวาทและจะเป็นที่อับอายต่อนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว และผู้ที่ดื่มก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะถ้ามีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นเนื่องจากการดื่มสุราทางราชการก็จะดำเนินการทำโทษอย่างหนักเพื่อไม่ให้เป็นอย่างต่อผู้อื่น^{๒๗}

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายสังคม อักแสง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสอง, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายกิจ วงศรีละคร, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๗ ตำบลท่าสองคอน, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายถม ขานหมัก, กำนันตำบลท่าสองคอน, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕, และสัมภาษณ์ นายศิริ คำมูล, มรรคนายกวัดกุญชรวนาราม, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายอุทิศ สืบกงแสง, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒๐ ตำบลท่าสองคอน, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

และจากการสังเกต พบว่า เมื่อมีการขอร้องจากทางส่วนรวมกับชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นในเรื่องใดก็ตาม เมื่อมีการประชาสัมพันธ์บอกกล่าวแล้ว ชาวบ้านหนองเขื่อนช้างจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

จะเห็นได้ว่าประเพณีงานบุญบั้งไฟของชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามนี้ ได้สร้างความร่วมมือใน การทำงานถือเป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะให้คนได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและนำมาสู่ความร่วมมือในการจัดการกับปัญหาของตนเอง ซึ่งจะเป็นต้นทุนที่สำคัญอันจะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อจัดการกับปัญหาอื่นๆ ของชุมชนในอนาคต

๔.๕ การสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม

กิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟ มีความเป็นมาที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคมชาวอีสานเป็นอย่างมาก เช่น วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม ความเชื่อ ฯลฯ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมชาวอีสาน กลายมาเป็นประเพณีประจำท้องถิ่น และถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ ประเพณีบุญบั้งไฟนี้เป็นประเพณีที่สมควรที่จะมีการอนุรักษ์เอาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ แต่ในยุคปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปบ้างตามยุคสมัยก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ ประเพณีบุญบั้งไฟก็ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคม รับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิตจึงเรียกได้ว่าเป็น วิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องแถน หรือเทวดาสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อสังคมชาวอีสานและชี้ให้เห็นว่าชาวอีสานให้ความสำคัญในการเลี้ยงทวย ฟ้าฝน ที่มีความสำคัญในการประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งถ่ายทอดผ่านประเพณีและศิลปะหลายแขนงที่รวมอยู่ในประเพณีนี้ด้วยความงดงาม จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามนี้ให้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป^{๒๘}

จากการสัมภาษณ์ หลายท่านได้ให้วิธีการอนุรักษ์ประเพณีบุญบั้งไฟของชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามนี้ให้ลูกหลานสืบไป ดังนี้

^{๒๘} สัมภาษณ์ คุณชายดี ทิหม่วย, ผู้เฒ่าประจำหมู่บ้าน, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

น่าจะมีการอนุรักษ์การทำบุญบั้งไฟแบบดั้งเดิมเอาไว้ โดยใช้วัดเป็นศูนย์รวมในการทำบั้งไฟ เอ้บั้งไฟ เพื่อจะได้ให้คนเข้าวัดมากขึ้น^{๒๙}

ชาวบ้านหนองเขื่อนช้างยังปลุกฝังเยาวชนให้รู้จักการทำบั้งไฟ การเอ้บั้งไฟ การจัดขบวนแห่บั้งไฟ โดยทุกกิจกรรมจะมีเยาวชนเข้ามาร่วมช่วยทำงานเสมอ^{๓๐}

มีการให้ความรู้กับเยาวชนในท้องถิ่นได้ทราบความหมาย และความสำคัญของบุญบั้งไฟที่เป็นวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกของชาวอีสานอย่างถ่องแท้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่า ทำให้เกิดการยอมรับ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมต่อไป^{๓๑}

ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอีสาน และของท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่นๆ อย่างเหมาะสม^{๓๒}

รณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญ ของประเพณีบุญบั้งไฟว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน การบริการความรู้ วิชาการ และทุนทรัพย์สำหรับการจัดกิจกรรม^{๓๓}

สร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้าง พื้นฟู และการดูแลรักษาวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของท้องถิ่น^{๓๔}

จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานเพื่อให้ประชาชนเข้าใจ บทบาทในการ ส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟให้มากยิ่งขึ้นด้วย^{๓๕}

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูผาสุภสารธรรม (ที), เจ้าอาวาสวัดใหญ่โพธิ์ไชยาราม, และพระครูรัตนศีลวิสุทธิ, เจ้าอาวาสวัดบ้านหินลาด, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโสภิต, เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, และพระครูสารกิจประยุต (กาบ ฐานทศโต), เจ้าคณะตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายสังคม อักแสง, นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลท่าสอง, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายอริย์ จำปาปี, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๑ ตำบลท่าสองคอน, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายศิริ คำมูล, มรรคนายกวัดบุญชรวาราม, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายคำมูล คตอินทร์, พรหมณ์พิธีกรรม บ้านหนองเขื่อนช้าง, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายกิจ วงศ์ธีระ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๗, ตำบลท่าสองคอน, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.

จะเห็นได้ว่าประเพณีบุญบั้งไฟทำให้ประชาชนในหมู่บ้านหนองเขื่อนช้างมีความรู้สึกผูกพัน สามารถพึ่งพาอาศัยกันและกันได้ มีจิตสำนึกถึงความเป็นพวกเดียวกันมีปณิธานร่วมกันที่จะสืบสานวัฒนธรรมอันดีงามนี้ ให้คงอยู่และพัฒนาต่อไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง

๔.๖ สรุปคุณค่าของบุญบั้งไฟ

ประเพณีบุญบั้งไฟเป็นงานประเพณี ที่สร้างความสนุกสนาน และความสมเกียรติสมานสามัคคีของประชาชนในชุมชน เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาวอีสานเอาไว้ให้สืบทอดถึงลูกหลาน และสืบสานประเพณีความเชื่อในเรื่องการขอฝนของชาวอีสานที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน อีกทั้งยังเป็นการตักเตือนให้รู้ว่าการทำกรรมดีเป็นสิ่งไม่แน่นอน เกษตรกรไม่ควรประมาท และสิ่งเหล่านี้เองจึงก่อให้เกิดคุณค่าของประเพณีบุญบั้งไฟของชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

๑) ด้านจิตใจ

ประเพณีบุญบั้งไฟถือถือเป็นประเพณีสำคัญที่จะขาดไม่ได้ เพราะตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ชาวหนองเขื่อนช้างมีความเชื่อว่า ถ้าปีใดไม่จัดงานบุญบั้งไฟ ฟ้าฝนก็จะไม่ตกต้องตามฤดูกาล เกิดความแห้งแล้ง ไม่มีน้ำทำนา แต่ถ้าปีใดจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ ฟ้าฝนก็จะตกต้องตามฤดูกาล เกิดความอุดมสมบูรณ์ปราศจากโรคภัย ซึ่งเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

๒) ด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ประเพณีบุญบั้งไฟก็ได้ก่อให้เกิดคุณค่าด้านเศรษฐกิจและสังคมกับชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง ดังนี้

๒.๑) ด้านเศรษฐกิจ

ในช่วงเทศกาลงานบุญบั้งไฟนี้ จะมีเงินสะพัดในชุมชนประมาณ ๑๐ ล้านบาท ทั้งนี้เนื่องจากการใช้สอยในการจัดทำขบวนแห่ อาทิ ซื้อเครื่องตกแต่งบั้งไฟ ซื้ออุปกรณ์ในการจัดทำบั้งไฟ และอื่นอีกมากมาย

๒.๒) ด้านสังคม

ประเพณีบุญบั้งไฟมีบทบาทต่อสังคมชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง คือ ชาวชุมชนเชื่อว่าการทำบุญบั้งไฟจะทำให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล และทำให้ความคุ้มครองจากเทพดาพญา

แทน ในการทำกิจกรรมต่าง และถ้าหากหมู่บ้านใด หรือประชาชนคนใดไม่ปฏิบัติตามกรอบ ประเพณี จะไม่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

๓) ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจึงมีการให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านเริ่มตั้งแต่การจัดประชุมเพื่อเตรียมรูปแบบของการจัดงาน การสนับสนุนงบประมาณในการจัดงาน การสนับสนุนด้านการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น และนอกจากนี้ยังได้มีการจัดทำเป็นนโยบาย ในการอนุรักษ์ประเพณีบุญบั้งไฟ และประเพณีอื่นๆ

๔) ด้านความสามัคคีของชุมชน

ประเพณีงานบุญบั้งไฟของชาวบ้านหนองเขื่อนช้าง ได้สร้างความร่วมมือใน การทำงานถือเป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะให้คนได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดการเรียนรู้ ร่วมกันและนำมาสู่ความร่วมมือในการจัดการกับปัญหาของตนเอง ซึ่งจะเป็นต้นทุนที่สำคัญ อันจะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อจัดการกับปัญหาอื่นๆของชุมชนใน อนาคต

๕) การสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม

ประเพณีบุญบั้งไฟทำให้ประชาชนในหมู่บ้านหนองเขื่อนช้างมีความรู้สึก ผูกพัน สามารถพึ่งพาอาศัยกันและกันได้ มีจิตสำนึกถึงความเป็นพวกเดียวกันมีปณิธาน ร่วมกันที่จะสืบสานวัฒนธรรมอันดีงามนี้ ให้คงอยู่และพัฒนาต่อไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง